

tekst: arie koster

BIJENRUBRIEK #14 PLUIMVOETBIJ

Een bulldozer onderde bijen

Pluimvoetbij (*Dasygaster hirtipes*) is een vrij grote (12-15 mm), tamelijk behaarde bij die in de vlucht door zijn grootte aan een honingbij doet denken, vooral het mannetje. Het vrouwtje valt op door haar sterk behaarde poten. Door die beharing in combinatie met de witte haarbandjes op het achterlijf is het vrouwtje met geen enkele andere bij te verwarren.

Bij het vrouwtje zijn de kop en het borststuk geelbruinachtig behaard en de verzamelharen aan de achterpoten (scheenborstels of *scopa*) zeer lang. Hiermee worden grote hoeveelheden stuifmeel verzameld en getransporteerd naar het nest. Het mannetje is vrij ruig, geelbruin en witachtig behaard en heeft lange en smalle poten.

De vliegperiode is vanaf begin juni tot begin september; maar de meeste kans om ze talrijk aan te treffen ligt tussen half juni en half augustus. Op gunstige locaties kunnen dan veel meer dan duizend nesten of foeragerende bijen voorkomen.

Pluimvoetbijen nestelen in zandige bodems, op min of meer open gronden en tussen korte, maar open grazige vegetaties: in de duinen, randen van allerlei paden, in bermen, taluds, allerlei open schraalgraslandjes op droge zandgrond en tussen plaveisel met relatief brede voegen zoals kinderkopjes, keien en klinkers, haven- en industrieterreinen, steenfabrieken, spoorwegemplacements, tussen los plaveisel op parkeerplaatsen, los- en laadplaatsen, garagepaden, botanische tuinen en boerenerven. De pluimvoetbij nestelde voor 1995 massaal op veel overslagbedrijven van het transportbedrijf Van Gent & Loos.

Pluimvoetbijen nestelen meestal in kolonies en kunnen dan op één bepaalde plaats massaal voorkomen. De nesten zijn 30-70 centimeter lang en de diepte van de nesten is circa 10 tot 60 centimeter (Westrich 1989; Peeters et al. 2012). Het graven van het nest is spectaculair. Eerst wordt een gang gegraven en vervolgens een aantal nestcellen. In verhouding tot de grootte en zwaarte van deze bij wordt er een enorme hoeveelheid zand verplaatst. Met de poten wordt dat naar buiten gewerkt. Als er rondom de nestingang onvoldoende ruimte is, wordt de berg zand al snel zo groot dat deze verschillende keren verder van het nest moet worden verplaatst. Gewoonlijk wordt er een broedcel per dag bevoorrad. Het stuifmeel wordt in het nest in de vorm van een pollenbal opgeslagen en voorzien van drie korte stompe pootjes, waardoor het contact met de bodem wordt geminimaliseerd. De pluimvoetbij richt zich vooral op composieten. Stuifmeel en nectar worden overwegend op de gele lintbloemige composieten verzameld, onder meer op schermhavikskruid, stijf ha-

Pluimvoetbij op SpeerDist

Meer informatie over wilde bijen

www.bijenhelppdesk.nl
www.denederlandsebijen.nl

Herfstleeuwentand

vikskruid, echt bitterkruid, klein streepzaad, akkermelkdistel, biggenkruid, vertakte leeuwentand

en kleine leeuwentand. Op wilde cichorei wordt ook stuifmeel verzameld. Verder is de pluimvoetbij aan te treffen op speerdistel, heelblaadjes, knoopkruid, grote centaurie en soms op de paardenbloem, maar dan wel in de tweede bloeiperiode. De pluimvoetbij bezoekt ook enkele tuinplanten als Griekse alant en goudsbloem.

Op warme, zonnige dagen worden de planten met gele lintbloemen en wilde cichorei voornamelijk in de ochtenduren bezocht in verband met het sluiten van de bloemen. Er zijn duidelijke indicaties dat de stuifmeelplanten 300 tot

400 meter van het nest kunnen liggen.

Buiten de zeelei- en laagveengebieden in het algemeen is de pluimvoetbij een algemene soort en is ook aan te treffen in steden als Amsterdam en Rotterdam en het Rotterdamse havengebied.

Het voorkomen in tuinen wordt sterk bepaald door de locatie van de tuin. Er moet een ruimtelijke relatie zijn tussen de tuin

en bovengenoemde habitats.

Kansrijk zijn tuinen die een min of meer open verbinding hebben (aan de rand van woonwijken) met deze habitats. Verder ook boerenerven en tuinen op het kleinschalige platteland. Maar ook de randen van het grootschalige en intensieve platteland zijn niet kansloos. Door los plaveisel op een zandlaag van ruim 30 centimeter wordt het voorkomen van de pluimvoetbij sterk bevorderd. In mijn eigen tuin zijn mannetjes waargenomen op circa 400 meter afstand van de nestgelegenheid.

Nestgelegenheid kan verder worden bevorderd door aanleg en beheer van potentiële grazige vegetaties op arme, droge zandgrond. Bij de aanleg worden deze niet of zeer dun ingezaaid. Indien nodig worden deze vegetaties één keer in het najaar kort gemaaid waarbij het maaisel wordt afgevoerd. Bestaande grazige vegetaties op zandige voedselarme tot matig voedselrijke bodems mogen maximaal één keer per jaar in de nazomer of vroege herfst worden gemaaid.

Dus nooit een aantal weken voor en zeker niet tijdens de bloei. Vegetaties op voedselrijkere bodems dienen op zijn vroegst gemaaid te worden na de bloei van de bijenplanten, al dan niet gefaseerd. Dat betreft onder meer vegetaties met cichorei en vertakte leeuwentand. Voor bijenbeheer zijn vaak ook meer gedetailleerde beheermaatregelen nodig, maar dat voert te ver voor in dit artikel.

Cichorei

Nesten Bospad

Bronnen

- Peeters T.M.J. et al. 2012. De Nederlandse bijen. Naturalis Biodiversity center. Leiden. 544 pp.
- Westrich, P. (1989). Die Wildbienen Baden-Württembergs. Ulmer, Stuttgart, 972 pp.